

АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНИ

ANALYSIS OF THE PROSPECTS OF THE ECONOMIC ACTIVITIES OF THE LOCAL COMMUNITIES IN THE CONDITIONS OF REFORMING UKRAINE

З обранням нового президента та парламенту в 2019 р. Україна стала на новий етап свого розвитку. Зміни, що проводяться новою владою, торкнуться усіх суб'єктів господарювання. Для ОТГ важливо вчасно проаналізувати можливі перспективи для власного розвитку та швидко пристосуватися до майбутніх перетворень. Метою статті є знаходження нових шляхів ведення економічної діяльності ОТГ в умовах реформування України. Досягнення мети було виконано за рахунок аналізу сучасного складу джерел фінансових ресурсів ОТГ; виділення на основі цього аналізу основних видів економічної діяльності ОТГ; формування за допомогою класифікатора видів економічної діяльності нових можливих напрямів ведення економічної діяльності громадами; ознайомлення зі складом та змістом запропонованих новою владою реформ економічного сектору. На основі цього було розглянуто можливі шляхи поповнення фінансових ресурсів ОТГ під впливом майбутніх реформ у разі ведення громадами нових видів економічної діяльності.

Ключові слова: об'єднана територіальна громада, економічна діяльність ОТГ, фінансові ресурси ОТГ, реформування економіки, нові шляхи ведення діяльності.

С избранием нового президента и парламента в 2019 г. Украина стала на новый

этап своего развития. Изменения, которые будут проводиться новой властью, коснутся всех субъектов хозяйствования. Для ОТГ важно вовремя проанализировать возможные перспективы для собственного развития и быстро приспособиться к будущим преобразованиям. Целью статьи является нахождение новых путей ведения экономической деятельности ОТГ в условиях реформирования Украины. Достижение цели было выполнено за счет анализа современного состава источников финансовых ресурсов ОТГ; выделения на основе этого анализа основных видов экономической деятельности ОТГ; формирования с помощью классификатора видов экономической деятельности новых возможных направлений ведения экономической деятельности общинами; ознакомления с составом и содержанием предлагаемых новой властью реформ экономического сектора. На основе этого рассмотрены возможные пути пополнения финансовых ресурсов ОТГ под влиянием будущих реформ при ведении общинами новых видов экономической деятельности.

Ключевые слова: объединенная территориальная община, экономическая деятельность ОТГ, финансовые ресурсы ОТГ, реформирование экономики, новые пути ведения деятельности.

УДК 338.24:330.101.54(477)

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.46-35>

Магпо А.О.

аспірантка кафедри фінансів, банківської справи та страхування Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Mahro Anhelina

Oles Honchar Dnipro National University

With the election of a new president and parliament in 2019, Ukraine has embarked on a new phase of its development. The changes that will be made by the new government will affect all economic entities. It is important for communities to analyze the changes proposed by the new government in a timely manner and find possible promising ways for their own economic development, quickly adapting to future changes. On that a number of questions are raised before uniting territorial communities. The first of these is the question of what kind of activities a LC should undertake in order to receive sufficient financial resources to ensure the fulfillment of all its functions. The problems that may hinder the solution of this issue are the imperfection of studying the environment in which the LC itself is located. Developing in an environment that depends not only on its own LC actions but also on the state's actions, communities need to constantly monitor the changes that take place around them. Therefore, the economic sector of Ukraine and its reforms have a significant impact on the economic activity of communities. New government has already planned for 2020 a number of reforms in the economic sector. That is why it is very important for the LC to assess the changes that will take place in the external environment very soon and to find new promising avenues for conducting economic activities. The purpose of the article is to find new ways of conducting the economic activity of the LC in the conditions of reforming Ukraine. The goal was achieved by analyzing the current composition of the sources of LC financial resources; the selection based on this analysis of the main types of economic activities of LC; formation by the classifier of types of economic activity of new possible directions of conducting economic activity by communities; familiarization with the composition and content of the new economic sector reforms proposed by the new government. On the basis of this, possible ways of replenishing the LC financial resources under the influence of future reforms were considered in the case of new economic activities being undertaken by the communities.

Key words: local community, economic activity of LC, financial resources of LC, reforming the economy, new ways of doing business.

Постановка проблеми. Одним чи не з найголовніших аспектів становлення та розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ) є питання знаходження ресурсів для фінансування усіх потреб, що виникають у процесі виконання своїх функцій.

Аналіз реформ економічного сектору України дасть змогу визначити нові можливі напрями розвитку діяльності ОТГ, що сприятимуть формуванню надійних механізмів фінансового забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За роки існування реформи про децентралізацію

збільшилася кількість наукових праць, присвячених формуванню та функціонуванню ОТГ. Такі вчені, як В. Бабаєв [1], О. Бердонова [2], Ю. Петрушенко [3], Н. Махначова [4], О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко [5], Г. Маркович [6] та ін., розглядають розвиток ОТГ за різними аспектами, висвітлюючи проблеми, що виникають перед ОТГ України.

Але з обранням нового президента у травні 2019 р. та парламентськими виборами у липні цього ж року була сформована нова влада, яка запланувала вже на 2020 р. низку реформ в економічному секторі. Тому саме зараз дуже важливо

для ОТГ оцінити зміни, що відбудуться у зовнішньому середовищі зовсім скоро, та віднайти нові перспективні шляхи щодо ведення економічної діяльності.

Постановка завдання. Мета статті – розглянути сучасний склад фінансових ресурсів ОТГ, виділити основні види їхньої діяльності, аналізуючи зміст та вплив майбутніх реформи, знайти нові можливі напрями ведення економічної діяльності ОТГ для поповнення джерел фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. З проголошенням незалежності України розпочався розвиток місцевого самоврядування. У 1997 р. Україною було ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, що визначала основні принципи та механізми самоврядних органів влади [7].

Було прийнято низку нормативно-правових актів про розмежування та встановлення повноважень окремих регіонів України: Закон України «Про місцеве самоврядування» (1997 р.); Конституція Автономної Республіки Крим (1998 р.); Закон України «Про місцеві державні адміністрації» (1998 р.); Закон України «Про столицю України – місто-герой Київ» (1999 р.). На жаль, прийняття цих актів не прискорило реорганізацію системи публічної влади в державі. Перерозподіл відбувався лише на національному рівні. Пояснювалося це тим, що місцеве самоврядування не спроможне виконувати надані законом повноваження.

Суттєві зміни розпочалися після 1 квітня 2014 р., коли було ухвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні, прийнято закони «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015) та внесено зміни до Бюджетного і Податкового кодексів щодо фінансової децентралізації.

Таким чином, відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування та низки

прийнятих законів, створено дієвий і спроможний інститут місцевого самоврядування – об'єднані територіальні громади.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про місцеві ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування», визначено фінансово-економічну базу місцевого та регіонального самоврядування [8]. Вона включає:

- природні ресурси (земля, її надра, води, ліси, рослинний і тваринний світ), розпорядження якими відповідно до законів України здійснюється сільськими, селищними і міськими радами народних депутатів;

- місцеве господарство, комунальна власність, яка служить джерелом одержання доходів місцевого самоврядування і задоволення соціально-економічних потреб населення відповідної території;

- фінансові ресурси, що складаються з бюджетних та позабюджетних коштів, валютних фондів рад народних депутатів та інших органів місцевого самоврядування.

Для того щоб більш чітко розуміти напрями діяльності ОТГ, розглянемо детальніше, що саме входить до їхніх фінансових ресурсів (табл. 1).

Джерело: сформовано автором за [8]

За даними, що наведені в табл. 1, виділено такі основні види діяльності ОТГ:

- господарська діяльність підприємств, що знаходяться у комунальній власності;
- надання адмінпослуг;
- паркування;
- оренда майна;
- рента надр;
- охорона навколишнього середовища;
- сільськогосподарське виробництво;
- лісогосподарське виробництво;
- інфраструктурні проекти.

Окрім того, є види діяльності, які зараз не використовуються ОТГ, але можуть бути в майбутньому дохідними. Серед таких можна виділити:

Таблиця 1

Фінансові ресурси ОТГ

Податки	Збори та платежі	Інші доходи
<ul style="list-style-type: none"> – 60% ПДФО; – 25% екологічного податку; – 5% акцизного податку з реалізації підакцизних товарів; – 100% єдиного податку; – 100% податку на прибуток підприємств комунальної власності; – 100% податку на майно (нерухомість, земля, транспорт) 	<ul style="list-style-type: none"> – державне мито; – плата за надання адмінпослуг; – збір за паркування; – туристичний збір; – орендна плата за користування майном у комунальній власності; – рентні плати за користування надрами; – 50% готових стягнень за шкоду довкіллю; – 75% коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва; – інше 	<ul style="list-style-type: none"> – різноманітні трансферти (базова дотація, освітня і медична субвенції, капітальні трансферти); – цільові та добровільні внески установ до місцевих фондів охорони довкілля; – надходження в рамках міжнародної технічної допомоги; – кошти пайової участі у розвитку інфраструктури; – кошти від відчуження комунального майна; – місцеві запозичення; – інше

- поширення інформації та продукції у сфері культури, забезпечення передачі та поширення продукції, такої як засоби зв'язку, інформаційні технології;
- діяльність, пов'язана з культурою, розвагами, відпочинком, у тому числі сценічні виступи, робота виставок, спортивні заходи та заходи, пов'язані з відпочинком;
- створення туристичних агентств, туристичних операторів;
- надання послуг пасажирського або вантажного транспорту, оренда транспортного устаткування, поштові послуги та послуги кур'єра;
- добування корисних копалин, розроблення кар'єрів та надання допоміжних послуг у цій сфері;
- діяльність, яка пов'язана з процесами фізичного або хімічного перероблення матеріалів, речовин або компонентів;

- постачання електроенергії, природного газу, подача пари, гарячої води тощо.

Відповідно до КВЕД, надані види діяльності будуть відноситися до таких (табл. 2).

За допомогою класифікатора були сформовані нові можливі напрями діяльності для громад, а саме:

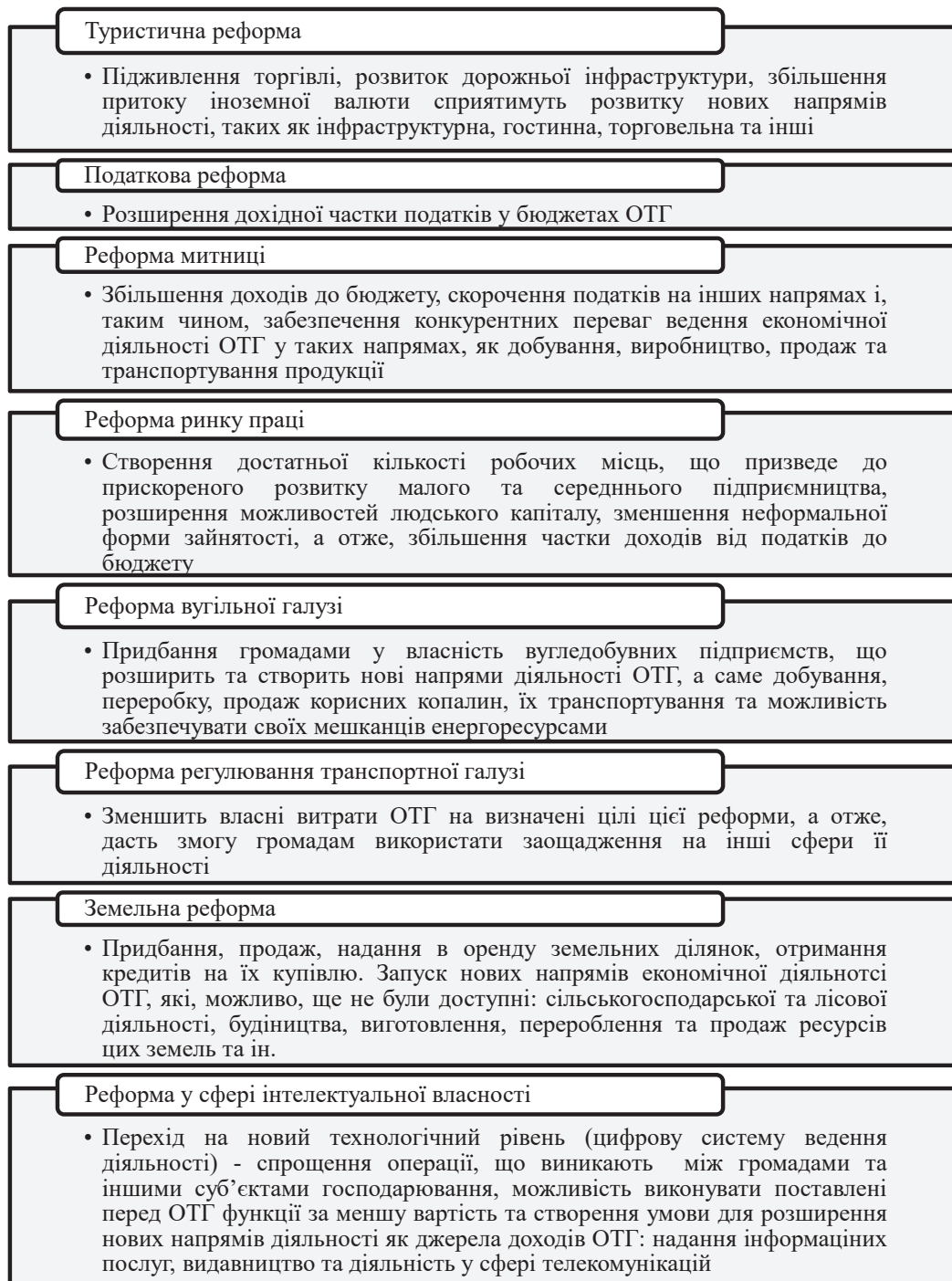
- адміністративні послуги;
- оптова та роздрібна торгівля товарами, що були виготовлені власними підприємствами ОТГ;
- оренда, прокат і лізинг майна;
- сільськогосподарська діяльність;
- лісогосподарська діяльність;
- природоохоронна діяльність;
- будівництво (включаючи ведення спеціалізованих будівельних робіт);
- видавництво;
- ІТ-послуги;
- театральна та концертна діяльність;

Таблиця 2

Перелік видів діяльності ОТГ відповідно до КВЕД

Основні види діяльності ОТГ	Відповідні види діяльності за КВЕД
Господарська діяльність підприємств, що знаходяться у комунальній власності	G46 Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами, роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами
Надання адмінпослуг	N77 Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування
Паркування	I55.10 Діяльність і подібних засобів тимчасового розміщування, N 82.99 інші допоміжні комерційні послуги, S 96.09 надання інших видів послуг
Оренда майна	L68 Операції з нерухомим майном
Охорона навколишнього середовища	E39 Інша діяльність щодо поводження з відходами
Сільськогосподарське виробництво	A01 Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг
Лісогосподарське виробництво	A02 Лісове господарство та лісозаготівлі
Інфраструктурні проекти	F41 Будівництво
Поширення інформації та продукції в сфері культури, забезпечення передачі та поширення продукції, такої як засоби зв'язку, інформаційні технології	J58 Видавнича діяльність, J61 телекомунікації, J63 надання інформаційних послуг
Діяльність пов'язана з культурою, розвагами, відпочинком, у тому числі сценічні виступи, робота виставок, спортивні заходи та заходи пов'язані з відпочинком	R90 Діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг, R91 функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури, R93 діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг
Створення туристичних агентств, туристичних операторів	N79 Діяльність туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг бронювання та пов'язана із цим діяльність
Надання послуг пасажирського або вантажного транспорту, оренда транспортного устаткування, поштові послуги та послуги кур'єра	N49 Наземний і трубопровідний транспорт, N53 поштова та кур'єрська діяльність
Добування мінералів, які зустрічаються в природі у вигляді твердих порід (вугілля та руди), у рідкому (нафта) та газоподібному стані (природний газ)	B05 Добування кам'яного та бурого вугілля, B06 добування сирої нафти та природного газу, B07 добування металевих руд, B08 добування інших корисних копалин і розроблення кар'єрів, B09 надання допоміжних послуг у сфері добувної промисловості та розроблення кар'єрів
Переробна промисловість	C10 – C32 Виробництво харчових продуктів, напоїв, тютюнових виробів, текстилю, одягу, виробів зі шкіри, деревини та ін.
Постачання електроенергії, газу, та інших енергоносіїв	D35 Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря

Джерело: сформовано автором за [9]

Рис. 1. Можливі шляхи поповнення фінансових ресурсів ОТГ під впливом майбутніх реформ в Україні

Джерело: сформовано автором

- інформаційні послуги;
- організація та проведення спортивних змагань;
- туристична діяльність;
- діяльність центрів гостинності;
- перевезення, транспортування, паркування та зберігання транспорту;
- поштова справа;
- добувна діяльність (включаючи надання спеціалізованих послуг);

- переробна діяльність;
- постачання енергоресурсів.

Але знаходження нових шляхів для отримання фінансових доходів недостатньо. Необхідно також урахувувати, в якому середовищі перебуває ОТГ. Зміни, що розпочалися з вибором нової влади в Україні, торкнулися всіх сфер діяльності країни, тому доцільно було б розглянути реформи, що пропонує нова влада, та те, які перспективи від

цих реформ здобудуть ОТГ. Загалом на наступний 2020 р. владою передбачено низку реформ у сфері економічної діяльності, а саме:

1. Туристична реформа – створення Національної туристичної організації, транспортна доступність, зменшення візових бар'єрів, максимальне використання туристичних ресурсів, реформування туроператорської діяльності, модернізація санітарно-курортного комплексу, впровадження міжнародних стандартів.

2. Податкова реформа – діджиталізація податкових процедур (переведення всіх адміністративних податків в електронну форму, введення електронного чеку, запуску електронний кабінет, єдиний рахунок для сплати податків), реформа оподаткування аналогів (розширення можливостей використання податкових відрахувань (податкової знижки), реформування системи податкових органів, управлінський аудит податкової та митниці).

3. Реформа митниці – удосконалення законодавства, посилення інституціональної спроможності відповідно до найкращих європейських практик та керівних принципів ЄС, прискорення експорту та імпорту товарів і спрощення процедур торгівлі.

4. Реформа ринку праці – проведення активної політики зайнятості для прискорення повернення безробітних до трудової діяльності, створення умов для зниження рівня неформальної зайнятості, підвищення рівня доходів працюючих громадян, дерегуляція взаємовідносин роботодавця та працівника.

5. Реформа вугільної галузі – забезпечення економічної ефективності (самоокупності) вугільної галузі шляхом переходу на ринкові принципи функціонування, запровадження електронних біржових торгів вугіллям, залучення приватних інвестицій у галузь та приватизації вугільних шахт, забезпечення ефективної реструктуризації галузі та соціальної підтримки шахтарів.

6. Реформа регулювання транспортної галузі – створення вільного та конкурентного ринку транспортних послуг шляхом реформування системи державного управління галуззю, гармонізації національного законодавства та стандартів із нормами ЄС, визначення пріоритетів розвитку транспорту та створення умов для залучення приватних інвестицій.

7. Земельна реформа – законодавче забезпечення створення земельного ринку за моделлю, визначеною шляхом національного обговорення, спрощення процедури реєстрації земельних ділянок.

8. Реформа у сфері інтелектуальної власності – створення умов для розвитку та широкого впровадження інновацій у всіх галузях економіки, а також подальшого переходу до цифрової

економіки, зокрема вдосконалення нормативно-правової та регуляторної бази у сфері інновацій інтелектуальної власності та цифрової економіки, вдосконалення державної політики у цих сферах та запровадження програм, спрямованих на стимулювання та підтримку інноваційного розвитку.

Проаналізувавши зміст наведених реформ та напрями їх розвитку, сформовано можливі шляхи для майбутнього поповнення ресурсами бюджетів ОТГ (рис. 1).

З огляду на заплановані реформи та сформований перелік нових можливих напрямів економічної діяльності ОТГ, можна зробити висновок, що громади в майбутньому матимуть шляхи для розвитку і розширення, що призведе до збільшення дохідної частини їхнього бюджету, а отже, забезпечить надійні джерела для виконання покладених на них функцій.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, у результаті проведеного дослідження було проаналізовано сучасні фінансові ресурси ОТГ за основними видами економічної діяльності, запропоновано поєднати ці види діяльності за напрямками для кращого уявлення формування джерел доходів, розглянуто можливі шляхи поповнення фінансових ресурсів ОТГ під впливом майбутніх реформ, які планують запровадити в Україні найближчим часом (рис. 1).

Уважаємо доцільним із боку влади приділяти достатньо уваги ОТГ, оскільки громади є не лише одним із ресурсів для поповнення бюджету, а й рушійною силою розвитку відповідних території країни. Прийняття реформ і підтримка з боку держави та правильність розпорядження коштами, знаходження шляхів до нових видів економічної діяльності і професійної компетенції керівників громад призведуть до розквіту економіки України та поліпшенню життя населення у цілому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бабаєв В.М. Сучасні підходи до зберігання та нарощення ресурсного потенціалу територіальної громади. *Публічне управління: теорія та практика*. 2013. Вип. 2. С. 199–203.
2. Берданова О.В. Всеукраїнська мережа фахівців та практиків з регіонального і місцевого розвитку. URL: https://regionet.org.ua/files/05.RLD_Resource_Berdanova_Materials_UA.pdf (дата звернення: 07.10.2019).
3. Петрушенко Ю.М. Новітні підходи до фінансування розвитку місцевих громад: від реконізму до P2P-кредитування. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/52989/1/Petrushenko_microcredit_rekonizm.pdf (дата звернення: 07.10.2019).
4. Махначова Н.М. Соціальна мобілізація та ресурсний потенціал громади. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5175> (дата звернення: 07.10.2019).

5. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О.М. Вориславська та ін. ; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні. 2012. С. 67–82.

6. Маркович Г.М. Особливості формування бюджетів об'єднаних територіальних громад. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/3958> (дата звернення: 07.10.2019).

7. Європейська хартія місцевого самоврядування м. Страсбург від 15.10.198. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (дата звернення: 09.10.2019).

8. Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування: Закон України від 21.05.97 № 280/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2234-12> (дата звернення: 09.10.2019).

9. Класифікатор видів економічної діяльності. URL: <https://kved.biz.ua> (дата звернення: 10.10.2019).

REFERENCES:

1. Babayev V. M. (2013) Suchasni pidkhody do zberihannia ta naroshchennia resursnoho potentsialu terytorialnoi hromady [Modern approaches to storage and capacity building of the territorial community]. *Publi-chne upravlinnia: teoriia ta praktyka*. vol. 2, 199-203.

2. Berdanova O. V. Vseukrainska merezha fakhivstiv ta praktykiv z rehionalnoho i mistsevoho rozvytku. Available at: https://regionet.org.ua/files/05.RLD_Resource_Berdanova_Materials_UA.pdf (accessed 7 October 2019).

3. Petrushenko Y. M. Novitni pidkhody do finansuvannia rozvytku mistsevykh hromad: vid

rekonizmu do p2p-kredytuvannia Available at: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/52989/1/Petrushenko_microcredit_rekonizm.pdf (accessed 7 October 2019).

4. Makhnacheva N. M. Sotsialna mobilizatsiia ta resursnyi potentsial hromady. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5175> (accessed 7 October 2019).

5. Vorislavskaya O. M., Zaverukha I. B., Zakharchenko E. M., Kurinyi A. V., Shkolyk A. M., Nicole Topperwin (2012) Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid yevropeyskykh krain ta perspektyvy Ukrainy [Decentralization of public power: experience of European countries and prospects of Ukraine]. *Shveitsarsko-ukrainskyi proekt «Pidtrymka detsentralizatsii v Ukraini»* pp. 67-82. (in Ukrainian)

6. Markovich G. M. Osoblyvosti formuvannia biudzhativ obiednanykh terytorialnykh hromad. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/3958> (accessed 7 October 2019).

7. Yevropeiska khartiia mistsevoho samovri- aduvannia m. Strasburh vid 15.10.198. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (accessed 9 October 2019).

8. Pro mistsevi Rady narodnykh deputativ ta mistseve i rehionalne samovriaduvannia : Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2234-12> (accessed 9 October 2019).

9. Klasyfikator vydiv ekonomichnoi diialnosti. Available at: <https://kved.biz.ua> (accessed 10 October 2019).